UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Architectura

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Caraſch, arauit, exarauit, & propriè ſignificat exarando protrahere ſulcos ſeu lineas in agro.

¶ DIVISIO.

Aratio duplex eſt: Vernalis & Autumnalis. *Idem ibidem.*

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Arationes & foſſationes in genere quatuor conferunt vtilitates. Prima eſt terræ apertio: Secunda eſt adæquatio: Tertia agri commixtio: Quarta continuatio. *Albert. Mag. de veget. & plant. lib. 7. tract. 1. cap. 4.*

Arationi tempus congruum non eſt tempus ſiccitatis extremæ: ſed cum parum mollita eſt terra. *ibid. cap. 5.*

Arationes quatuor conueniunt terræ forti & glutinoſæ, & adulterinis herbis repletæ: Vna poroſæ, ſubtili & mundæ. *Idem ibidem, cap. 4.*

Vide Agricultura.

Arbiter, Arbitrium.

¶ DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

ARBITER, Græcè κρίνων, οντος ὁ, dici poteſt, & eſt ille, qui eligitur, vt iudex, ſcilicet vt procedat ſeruato in ſubſtantialibus ordine iudicij, *ſecundum Innocent. in cap. Quintavallis, de iureiur.*

Arbiter dicitur iudex, quòd totius rei habeat arbitrium & facultatem. *Pomp. Feſt. de verb. ſignif.*

Arbitrarium cùm adhuc res apud arbitrum geritur. *Idem ibidem.*

Arbitrium dicitur ſententia, quæ ab arbitro ſtatuitur. *Idem Pomp. Feſt.*

Arbiter, ſeu iudex Hebr. dicitur *Pelili*, qui in appellatione dijudicat controuerſias forenſes. Pelilim numero plurali, de quibus vide Exod. 21. 22. Deuteron. 32. v. 32. Iob. 31. 11. à verbo *Pillel*, appellauit, in ius compellauit, interpellauit, prouocauit ad iudicem. Hinc latinum appello, compello, &c. Arbitrium ſeu ſententia iudicis *Pelilla*, Ieſa. 16. 3. Appellatio ad iudicem Pelilija. Ieſai. 28. 7.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Arbiter æquum magis intuetur, iudex legem. *Ariſtotel. Rhetoric. 2.*

Arbitrium noſtrum liberum eſt in agendo, & in deliberando. *Alex. Aphrod 2. de ani. c. 26.*

Arbitrio noſtro, id eſt cuius quoque oppoſitum eligere contingebat eum qui hoc eligit. *Idem ibidem, c. 55.*

Arbitrium hominis liberum non in præteritis, nec de præſentibus eſt, ſed de futuris & contingentibus, de quibus etiam deliberatio eſt. *Idem ibidem, c. 56.*

Arbitrium liberum eſſe, pœnitentia poſt quaſdam res geſtas facilè oſtendit. *ibidem.*

Arbitrium liberum eſt facultas rationis & voluntatis, Alberto Magno de anima. *tract. 4. c. 10.*

Arbitrium liberum non eſt eligentia, ſed eſt ratio, vt arbitrans arbitrio, quo quidem conſtituitur ad faciendum, quod vult. *Idem Ethic. 3. tract. 1. c. 16.*

Vide tit. de Iudice.

Arcanum.

¶ DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

ARCANVM, Secretum, abſconſum, occultum, ab arca, in qua quæ recondita ſunt, alijs incognita manent. Hebr. *Sodh*, quod & Concilium ſeu Senatum ſignificat. Et quia ſeniorum vel ſenatorum deliberationes ſecretæ ſunt, vel eſſe debent, *Sodh*, pro arcano, myſterio, ſacramento ſumitur. Cognationem habet cum *Iaſad*, fundauit: nam conſilium & arcanum eſt fundamentum rerum rectè agendarum. Vide Pſalm. 55. 15. Prouerb. 25. 8. Gen. 49. 6. Iob. 15. v. 8. Ierem. 23. 18. 22. Ezech. 13. 9. Græc. ἀπόρρητον. Arcanum etiam poteſt ab arce dici, quæ tutiſſima pars vrbis eſt. frequens huius vocis apud Poetas mentio. Homerus de ſapiente dicit, cuius dicta pennis carere.

¶ PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

SERMONVM depoſita fidelius, quam pecuniarum cuſtodito. Oportet enim viros bonos in exiſtimatione eſſe, quod mores & vitam, vel iureiurando fideliores conſtantioresque præſtent. *Iſocr. ad Demo.*

Arcanum pluribus auribus, quàm vni commiſſum multifariam erumpit, amiſſoq; arcani nomine fama celebris dici debet. *Nicephorus.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Thales frequenter dicere ſolebat: Vide ne iniuste vo[...] contra coniunctos tibi ac ſocios dictus. *Laert. lib. 1. c. 1.*

Ariſtoteles interrogatus, quidnam in vita difficillim[...] Tacere, inquit, quæ dicenda non ſunt. *Ibidem.*

Euripides quum malè audiret ab hominibus ob oris [...]tiam: Multa, inquit, in illo occulta computeruru[n]t. *Eraſm. l. 9. apoph.*

Philippides Comicus Lyſimacho cum primis charus fuit [...]liaris: cui cum Lyſimachus offerret liberalitatem ſuam, ac [...]ter diceret: quid vis tibi impertiam rerum mearum? quodc[...] voles, inquit, modo ne arcani quippiam. *Plutarchus.*

Vide infra plura ſub titul. Taciturnitatis & Silent[ii].

¶ PROFANA EXEMPLA.

Perſæ arcana regum mira celant fide: non metus, non ſpe[...] vocem qua prodantur occulta: vetus diſciplina regum, [...] vitæ periculo ſanxerat. Lingua grauius caſtigatur, quam [...] probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe credunt ab eo, [...]re graue ſit, quod homini facilimum voluerit eſſe natura.

Turcæ noctu quendam comprehenſum de Baldi Dracul[æ] caſtra impetum fecerat, militibus deduxerunt ad Mahume[tem] Imperatorem, qui eum interrogauit: Quisnam, & cuias fu[...] veniat? Qui vbi ad ſingula reſpondit, tandem iuſſus eſt d[...] ſciret vbinam Baldus Draciæ princeps moraretur. Is reſpo[...] quidem quæ ſcire expetant, exacte noſſe, verum nunquam [...]ciaturum, adeo metuere ſe virum illum. Mortem intenta[...] geminauit, non audere ſe quicquam eorum profari. M[...] admiratus viri conſtantiam, eum continuo necauit: dicen[s ...] iſte exercitum haberet memorabilem, non dubito quin [...] magnam claritatem euaderet. *Chalcondylas l. 9.*

Vide Silentium, Taciturnitas.

Architectura.

¶ DEFINITIONES ET ETYMO[LOG.]

ARCHITECTVRA eſt ſcientia ædificandi: vnde archi[...]nes & architecti dicuntur, qui ædificandi ſcientiam [...] ab ἀρχὴ, ῆς, ἡ, quod eſt principium, & τέκτων, ονος, ὁ, fab[...]rius.

Architectus dicitur, qui de omnibus præcipit, & ſtat[...] 7. *Ethic. c. 10.*

Architectus eſt ille, cuius præſcripto ad domum extr[...] faber accingit. *Ariſt. moral. c. 32.*

Architectus operationum princeps eſt, non operatur, [...]cauit, ſingulis operarijs demandet quod commodum e[...] commiſſum abſoluerint. *Plat. de regno.*

Architecturam plurimis menſuris ac inſtrumentis [...] quæ multam ſibi certitudinem exhibent artificioſiore[m ...] multis artibus efficiunt. *Idem in Philebo.*

Architecturæ Ægyptij inuentorem Vulcanum aſſerun[t ...] regno Mercurio ſucceſſit, alij Dędalum inuentorem facium[...] *tri de Repub. l. 1. c. 9.*

Hebræis *Banah* ſignificat ædificauit, extruxit, inſtaura[...]cium. *Rab-Habonim*, magiſter ædificiorum ſeu ædificant[...] Gen. 11. 5. 1. Chron. 22. 11. Pſal. 122. & Pſal. 118. Ædificantes [...]tecti vocantur *Habbonim*, Apud Ieſaiam cap. 3. v. 3. Archi[...]catur *Rab-Charaſchim*, Magiſter fabrorū, vel vna voce Ca[...] q. d. non vulgaris faber lignarius, ſed qui artem illam calle[...]rium fabrorum inſtar ſit. *Charaſch* autem eſt faber lignar[ius ...]tex, opifex, qui opera ſua ordine diſponit: à verbo *Charaſch* [...] protraxit lineas ſeu ſulcos in agro. Quod enim arator in [...] ædificiorum ſtructura præſtat peritus Architectus.

¶ APOPHTHEGMATA.

Veneti, Sebaſtiani Ziani ducis auſpicio ex Conſtantinop[oli] vrbe Architectum inſignem accerſerant, ad extruendam [...] Marci ædem. Præter ampliſſima munera etiam marmor[...]tuam in auguſtiſſimo templi loco ſibi poni Græcus homo [...]bat. Aſſenſerunt Patres. Iam ferè abſoluto opere, nimia le[...]ram patribus imprudens faſſus eſt, ſe quidem multo cele[...] plum ipſum fuiſſe extructurum, niſi inter ipſum opus oc[...] plura quæ illum prudentiorem feciſſent. Ad quem ſubrid[...] Ergo nos quoque de ſtatua ponenda prudentiores redd[...] itaque in veſtibuli fronte marmoream ſtatuam colloca[...] ad os obiecta, quaſi illum dicti ſui pœniteret. *Egnat. lib. 6.* [...]

¶ SCRIPTORES.

De origine Architecturæ *Polydorus 3. 7.* De Architectura [Vi]*truuij libr. 10. Iacob. Iocundus Vitruuium collatis exempla[ribus ...]*

In Vitruuii Architecturam, *Gulielmi Philandri annotationes*. In Vitruuium, *Gaudentinus Merula*. Vitruuianæ architecturæ compendium. *Fr. Maurolycus promittit*. Ratio architecturæ per *F. Diegum de Sagredottis graphicè ſcripta ex Vitruuio & aliis architectis excerpta: Colinaus Pariſiis impreßit, Gallice* 4. *chartis* 7. De Architectura *Marlianus, Leo Baptiſta, Albertus Florentinus, & Rubirufus. Sebaſtiani Serlij Bononienſis, de Architectura Tomi duo Italice ſcripti Romæ impreßi*. Alias *Sebaſtiani Bononienſ. de architectura volg. regole*. Vide plura in *Geſ. pandect. lib. de artibus illiteratis*.

Argumentatio.

¶ Sententiae Philosophorvm,

ARGVMENTATIO perſpicua eſt vno modo, qui maxime in ore verſatur: cum ita concluſa eſt, vt iam nulla ſit opus interrogatione. Altero, qui etiam crebris vſurpatur ſermonibus cum ſumpta ſunt ea, ex quibus eſſe neceſſe eſt, quod concluditur: ſi tamen ea ex aliis concluſionibus collecta: præterea, ſi quid præſumptum ſit, quod valde ſit probabile. *l.8.Top.Ariſt.c.4.*

Falſa autem dicitur quatuor modis: & cum videtur concludere, neque concludit: quod vocatur concluſio & ratiocinatio ad contentionem ſpectans: & cum efficit illa quidem aliquid: ſed quod minus ad rem pertineat: quod iis contingit maxime, quibus eo commodo alii vrgentur: aut aliquid concludit, quod ad id, quod agitur, pertinet: ſed non propria accommodataque ratione. *l.8.Top.c.5.*

Alio modo falſa eſt argumentatio, cum ex falſis concludit: cuius generis eſt alia falſa alia vera concluſio. *ibid.*

Si falſis & valde abſurdis verum concludat argumentatio: multo certe deterior eſt, quæ falſum concludunt. *l.8.Top.c.5.*

Impediri argumentatio poteſt quatuor modis. Primum id ex quo falſum eſt refellendo: Secundo, occurrendo ei qui quæſtionem ponit. Sæpe enim explicato & diſſoluto argumento, tamen is qui rogat progredi non poteſt longius. Tertio refellendo rogatum. Fit enim ſecundum, vt ex iis quæ quæruntur, non quod volumus conſequamur: propterea quod vitioſe interrogatum eſt. Quibusdam tamen appoſitis effici poteſt concluſio. Ac ſi vltra progredi is, qui rogatum poteſt, occurſum erit roganti: ſin poteſt, rogato. *l.8.Top.c.4.*

Argumentatio neceſſaria in pluribus dicitur, quam ſyllogiſmus: quoniam ratiocinatio omnis neceſſaria eſt: non quicquid neceſſario concludit, ratiocinatio eſt. *l.1.de prima Reſol.c.33.*

Perſpicuum eſt argumentationem eam ſyllogiſmum non eſſe, in qua idem ſæpius dicta non ſit, nec enim in ea medium aliquod ſumptum eſt. *Ibidem c.34.*

Argumentatio quinque modis reprehendi ſolet. Primo cum ex iis quæ rogata ſunt & quæſita, nihil concluditur omnino nec quod ad rem pertinet: quod falſa ſint, vel non probabilia omnia, aut pleraque & maxima eorum, ex quibus concluſio efficitur: & quod nec detractis quibusdam, nec additis, nec aliis detractis, aliis additis efficitur concluſio. Secundo ſi tractetur per ratiocinationem, quæ ad rem non pertineat argumentatio. Tertio, ſi additis quibusdam efficitur ratiocinatio: ſed quæ deteriora ſint, quam quæ rogata ſunt, minusque probabilia concluſione. Quarto, ſi detractis quibusdam idem contingat. Poſtremo, ſi ex minus probabilibus & credibilibus efficiatur, quàm ſit concluſio: aut ſi ex veris, ſed quæ difficilius & maiore negotio quam id quod quæritur, oſtendi poſſunt. *l.8.Top.c.4.*

Euenit interdum vt argumentatio etiam quæ concludit, ea quæ non concludit ſit deterior: cum illa ex iis quæ minus probantur concludit, cum quæſtio propoſita in eo genere non ſit: hæc autem talia non requirat, quæ probabilia & vera ſint, nec ex iis quæ aſſumpta ſunt argumentatio eſt. *ibidem.*

Perſpicuum eſt primum videndum eſſe an concludat argumentatio: deinde, verumne, an falſum: tum ex quibus. Nam ſi ex falſis, ſed quæ probabilia ſunt: probabilis erit & non aſpernanda ratio: ſin ex veris, ſed quæ non probentur, vitioſa: ſi & falſa & quæ valde improbabilia: profecto vitioſa erit aut omnino, aut in re, de qua agitur. *l.8.Top.c.5.*

Ad id quod prætermiſſum eſt, omnis ſemper dirigi debet argumentatio. *Top.l.6.c.4.l.47.*

Ad hoc magna vis eſt, vt de re ipſa, non de nomine tractetur argumentatio. *Top.l.1.c.14.*

Argumentationum Dialecticarum eſt vna, quæ inductio: altera, quæ ratiocinatio nominatur. *l.1.Top.c.10.*

Dilucidam & perſpicuam argumentationem facient, exemplum ſimilitudinisq; collatio. *l.8.Top.c.2.*

Cui copia non ſuppetet argumentorum ad propoſitum confirmandum vel infirmandum: is à definitionibus præſidium ſumere debebit, aut quæ rei propriæ ſint, aut quæ eſſe videantur: quod ſi id ipſum non poſſit, à pluribus petat. Nam iis, qui rem definiendo explicarint, facilius erit argumentum ducere: quippe cum facilior ſit à definitione ducta argumentatio. *l.2.Top.c.2.l.12.*

Non eſt vera illa argumentorum diſtributio, qua vtuntur aliqui dicentes: alia ad nomen, alia ad ſententiam pertinere. Nam exiſtimare diuerſa eſſe argumenta, quæ ad nomen, & quæ ad ſententiam pertinent, ac non potius eadem eſſe, quæ vtroque genere continentur: magna amentia eſt. *l.1.de Repreh.Sophiſt.c.1.*

Sunt ad differendum quatuor omnino argumentorum genera: vnum eſt eorum, quæ propriè ad docendum ſunt accommodata: alterum eorum, quæ Dialectica vocantur: tertio genere continentur ea, quæ ad probandum & examinandum alterum adhibentur: in quarto genere ſunt, quæ contentioſa appellantur. *l.1.de Repreh.Sophiſt.c.2.*

Illa argumenta ad docendum alterum ſunt accommodata, quæ conſtant ex propriis cuiusq; diſciplinæ principiis, nec vim habent ab eo, quod reſpondenti probatur. *ibid.*

Dialectica argumenta ſunt, quibus vtraq; pars contradictionis ex probabilibus concluditur. Illa vero ad tentandum & examinandum apta dicuntur, quæ ei probantur, quo cum diſputamus: quæq; talia ſunt, qualia ignorare non poſſit, qui ſibi alterius ſcientiam attribuit & arrogat. *ibid.*

Contentioſa argumenta ſunt, quæ ex iis, quæ probabilia videntur, nec ſunt, aut concludunt, aut non concludunt, ſed modo videntur: *ibidem.*

Locus captioſus eſt & fallax, eo loci impellere alterum, vbi magna argumentorum copia nobis ſuppetet. *Top.l.2.c.2.l.15.*

Rationes quibus magnam ratiocinationum argumentorumque copiam comparabimus, ſunt quatuor: quarum vna eſt in propoſitionibus eligendis: altera in diſtinguendo quot modis quidq; dicatur: tertia in differentiis inueniendis: quarta in ſimilitudinis cognitione & ſcientia. *l.1.Top.c.11.*

Qui plura de argumentorum copia indagare volet, legat 11.12.13.& 14.c.l.1.Top.

Argutia.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

ARGVTIA, ab argutus, dicuntur acutè & malitioſè dicta vel facta. Eſt enim argutus, qui eſt ſalſus, acutus, & cum lepore quodam, quæ cupit, dicens faciensq;, quaſi acutè arguens.

¶ Apophthegmata.

De argute dictis.

Thales cum diceret, mortem æque ſalutarem eſſe ac vitam: audiuit à quodam. Cur igitur non moreris? Argute reſpondit, ob hoc ipſum, quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accerſitur. *Laer. l.1.c.1.*

Socrates admonitus ab amico, quod excepturus hoſpites admodum tenuem feciſſet apparatum. Si boni ſunt, inquit, ſatis erit: ſin minus, plus ſatis. *Laert. in eius vita.*

Ariſtippus Platoni obiurganti, quod multos piſces emiſſet, reſpondit, Se illos emiſſe obolo: quumq; Plato dixiſſet, Tanti & ipſe empturus eram. Vides, inquit, igitur ô Plato me non eſſe obſoniorum auidum, ſed te pecuniæ amantem. *ibid.*

Idem quum aliquando perdicem, quinquaginta drachmis iuſſiſſet emi, cuidam deteſtanti luxum in philoſopho: Et tu, inquit, Ariſtippus, ſi obolo venalis eſſet, non emeres? Quum is reſpondiſſet, ſe empturũ: Et mihi, inquit, tanti ſunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic detorſit in contemptæ pecuniæ laudem. *Laert.l.2.c.8.*

Idem quum quidam illi probro daret, quod lautè minusque ſplendidè viueret: Id, inquit, ſi vitium eſſet, in Deorum celebritatibus non fieret. In his enim magnificè veſtiri, & lautiſſime epulari ſolent. *ibid.*

Antiſthenes quum ſalſamenta per forum geſtaret, quibusdam admirantibus, quod philoſophus officio tam ſordido fungeretur, idque in publico, ac non potius ſeruo id delegaſſet: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto, non aliis. Sentiens nullum eſſe ſordidum obſequium, quod ſibi quis impenderet. Deinde non eſſe indecorum, eum portare ſalſamenta, qui ſalſamentis veſceretur. *Laer. l.6.c.1.*

Diogenes, narrant, Alexandrum Magnum aſtantem Diogeni Cynico, quæſiſſe ab eo, Num ipſum metueret? Tum ille, Quid es? bonum, an malum? Alexander reſpondit, Bonum. Quis igitur, inquit Diogenes, timet bonum? Conuicit, regem non eſſe metuendum, niſi ſe malum eſſe profiteretur. *Laer.l.6.c.2.*

Ariſtippus: Polyenus ſophiſta ingreſſus in ædes Ariſtippi, cœpit magnifice iam paratum conuiuium reprehendere. Verum Ariſtippus diſſimulata obiurgatione, cum paulo poſt hominem ad conuiuium inuitaret, nec renueret: Cur quæſo, ait, meam incuſas menſam, cuius iam inuitatus particeps eſſe cupis? Videris mihi non

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN